

AUDIT 2023, 4 (42), səh. 25-35.
AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.
АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

DOI: 10.59610/bbu4.2023.4.3

*Qələndərova Ümmühəbibə Məhəmmədağlı qızı,
iqtisad elmləri namizədi, dosent,
Bakı Dövlət Universiteti,
E-mail: ummuhabibagalandarova@gmail.com
© Qələndərova Ü.M., 2023*

UOT - 334

İNKİŞAF ETMƏKDƏ OLAN ÖLKƏLƏRİN İQTİSADİYYATLARINDA İNFRASTRUKTUR LAYİHƏLƏRİNİN MALİYYƏLƏŞDİRİLMƏSİNDƏ BRİKS YENİ İNKİŞAF BANKININ FƏALİYYƏT İSTİQAMƏTLƏRİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - BRİKS Yeni İnkişaf Bankının (YİB) inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsində rolunun araşdırılmasıdır.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqatda maliyyə məlumatlarının kəmiyyət təhlilini, layihənin nəticələrinin keyfiyyətə qiymətləndirilməsini və digər çoxtərəfli institutlarla birgə səylərin nəzərdən keçirilməsini birləşdirən hərtərəfli yanaşmadan istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti - ondan ibarətdir ki, YİB-in maliyyələşdirmə strategiyalarının iqtisadi inkişafa və davamlılığa necə təsir etdiyinə işıq salmaqla praktiki əhəmiyyəti aydınlaşdırılsın.

Tədqiqatın nəticələri - bu tədqiqat həmçinin təsdiq edir ki, YİB maliyyələşdirməsinin transformativ təsirini ortaya qoyur, iqtisadi artımda müsbət nəticələri nümayiş etdirir, layihənin davamlılığı və davamlılıq məqsədlərinə riayət edir.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - bu tədqiqat YİB-in infrastrukturun maliyyələşdirilməsində rolunun incə şəkildə araşdırılmasını təklif etməklə akademik diskursa töhfə verir. Bundan əlavə, tədqiqat YİB-in COVID-19 pandemiyasının yaratdığı problemlərə reaksiyasını araşdıraraq, rəqəmsal infrastruktur və səhiyyənin inkişafına ehtiyacı vurğulayaraq yeni perspektivlərini təqdim edir.

Açar sözlər: BRİKS, Yeni İnkişaf Bankı, infrastruktur layihələri, maliyyələşdirmə, iqtisadi artım.

G İ R İ Ş

İnfrastruktur inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatların böyüməsində və çiçəklənməsində, artan əhalinin əsas tələbatlarının ödənilməsində və iqtisadi tərəqqinin asanlaşdırılmasında mühüm rol oynayır. Braziliya, Rusiya, Hindistan, Çin və Cənubi Afrikadan ibarət BRİKS qrupu 2000-ci illərin əvvəllərində infrastrukturun inkişafının əhəmiyyətini qəbul etmişdir. Bu səyi dəstəkləmək və kataliz etmək üçün onlar 2014-cü ildə Yeni İnkişaf Bankını (YİB) yaratmışlar.

BRİKS beş əsas inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyata malik, yəni Braziliya, Rusiya, Hindistan, Çin və Cənubi Afrika ölkələrinin adlarının (Brazil, Russia, India, China, South Africa) qısaldılmasıdır. Əhəmiyyətli əhalisi, iqtisadi potensialı və regional nüfuzu ilə səciyyələnən bu

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.

AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.

АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

dövlətlər müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığı və qarşılıqlı inkişafı dəstəkləmək üçün qüvvə-lərini birləşdirmişlər.

BRİKS İnkişaf Bankı kimi tanınan Yeni İnkişaf Bankı BRİKS ölkələri tərəfindən əsas məqsədi üzv dövlətlərdə və digər inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda infrastruktur və davamlı inkişaf layihələrinə maliyyə və dəstək vermək məqsədi ilə yaradılmış maliyyə institutudur. YİB-in baş ofisi Çinin Şanxay şəhərində yerləşir və beynəlxalq inkişaf maliyyəsi mənzərəsində mühüm oyunçu olmağı hədəfləmişdir.

İnkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda infrastrukturun inkişafının əhəmiyyəti aşağıdakı kimi təsnif edilir:

İnfrastruktur *iqtisadi inkişafın* əsasını təşkil edir. Yollar, körpülər, limanlar, enerji şəbəkələri və kommunikasiya şəbəkələri biznes və ticarət üçün əlverişli mühit yaradır. İnkişaf etməkdə olan ölkələr investisiyaları cəlb etmək və iqtisadi artımı asanlaşdırmaq üçün güclü infrastruktura ehtiyac duyurlar.

Səhiyyə, təhsil və təmiz su kimi əsas xidmətlərə çıxış infrastruktura əsaslanır. İnkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda yaxşı inkişaf etmiş infrastruktur həyat standartlarını yaxşılaşdırmaq və təcrid olunmuş icmalar üçün imkanları genişləndirməklə *yoxsulluğun azaldılmasına* kömək edə bilər.

İnfrastruktur layihələri *məşğulluq yaradır* ki, bu da öz növbəsində yerli əhəlinin gəlirlərini və rifahını artırır. İnfrastrukturun tikintisi və təmiri müxtəlif növ ixtisaslı və ixtisassız işçi qüvvəsini tələb edir.

Qlobal iqtisadiyyatda iştirak etmək üçün inkişaf etməkdə olan ölkələr səmərəli infrastruktura malik olmalıdırlar. *Qlobal rəqabətli* infrastruktur biznesin aparılmasının asanlığını artırır, ölkələri xarici investorlar və ticarət tərəfdaşları üçün daha cəlbedici edir.

Müasir infrastruktur, həmçinin *davamlılıq* və ekoloji mülahizələrə diqqət yetirərək məsuliyyətli inkişafı təşviq edə bilər. Bura bərpa olunan enerji, yaşıl nəqliyyat və tullantıların idarə edilməsinə investisiyalar daxildir.

BRİKS və Yeni İnkişaf Bankı haqqında məlumat

Şəkil 1. BRİKS-ə daxil olan ölkələr

Mənbə: Griffith-Jones, Stephany (2015): *Financing global Development: The BRICS New Development Bank*

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.

AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.

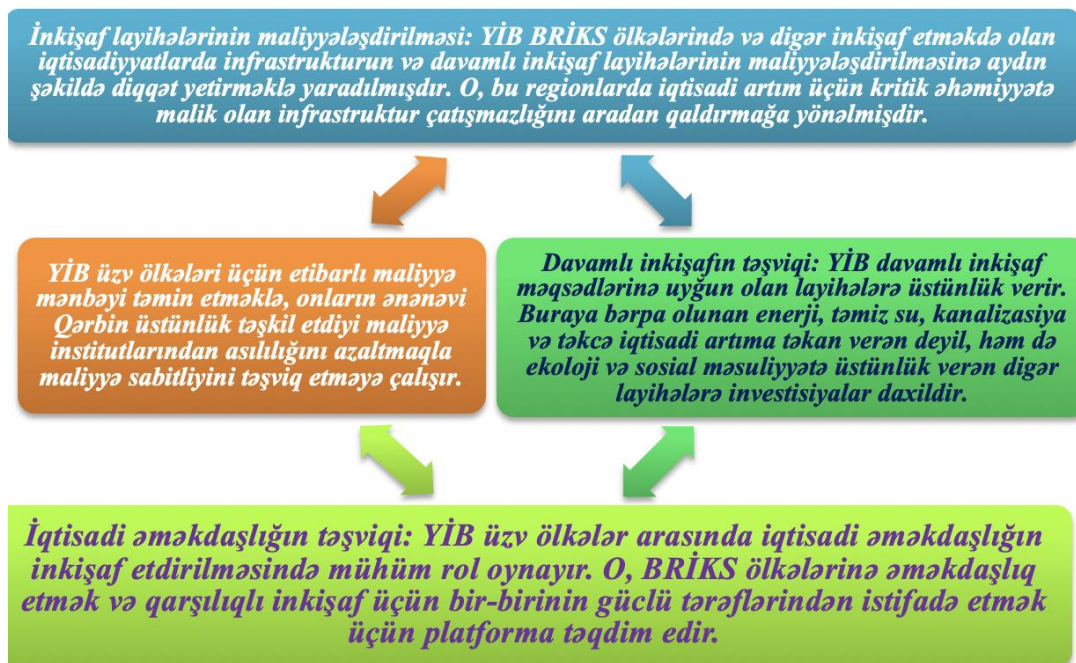
АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

Braziliya, Rusiya, Hindistan, Çin və Cənubi Afrika xalqlarını təmsil edən qısaldılmış BRİKS 2000-ci illərin əvvəllərində fərqli geosiyasi və iqtisadi qrup kimi meydana çıxmışdır. Millətlərin bu koalisiyası coğrafiyaya görə deyil, ortaq iqtisadi maraqlar və çoxqütblü dünya nizamı baxışı ilə bir araya gətirilmişdir.

BRİKS konsepsiyası ilk olaraq 2001-ci ildə Goldman Sachs-ın iqtisadçısı Cim O'Neill tərəfindən inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatların kollektiv potensialını təsvir etmək üçün yaradılmışdır. Bu beş ölkənin liderləri ilk rəsmi sammitini 2009-cu ildə Rusiyanın Yekaterinburq şəhərində keçirmişlər. Bu ilk görüş müxtəlif sahələrdə, o cümlədən iqtisadiyyat, siyasət və mədəniyyət sahələrində əməkdaşlığın genişləndirilməsinə yönəlmiş tərəfdaşlığın əsasını qoymuşdur [2, s.498].

BRİKS-in yaranmasının əsas motivi beynəlxalq məsələlərdə və maliyyə institutlarında Qərb iqtisadiyyatlarının üstünlüyünə meydan oxumaq idi. BRİKS qlobal iqtisadi siyasətlərə təsir edə biləcək və onların ortaq maraqlarını təşviq edə biləcək inkişaf etməkdə olan güclərin vahid cəbhəsini yaratmağa çalışırdı. Zaman keçdikcə əməkdaşlığın əhatə dairəsi qlobal təhlükəsizlik, ticarət və davamlı inkişaf ilə bağlı müzakirələri əhatə etməklə genişləndi.

BRİKS ölkələrinin əməkdaşlıq sürətinə əsaslanaraq, BRİKS İnkişaf Bankı adlandırılan Yeni İnkişaf Bankı (YİB) 2014-cü ildə fəaliyyətə başlamışdır. YİB rəsmi olaraq Braziliyanın Fortaleza şəhərində BRİKS sammitində yaradılmışdır. Bu maliyyə institutu BRİKS qrupunun tarixində əhəmiyyətli bir mərhələni qeyd etmiş və mövcud beynəlxalq maliyyə arxitekturasının, xüsusən də Dünya Bankı və Beynəlxalq Valyuta Fondunun (BVF) qeyri-adekvatlığına birbaşa cavab kimi qiymətləndirilmişdir. YİB-in əsas məqsədləri bunlardır (şək. 2):

Şəkil 2. YİB-in əsas məqsədləri

Mənbə: Duggan, N., Ladines Azalia, J. C., & Rewizorski, M. (2022). *The structural power of the BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa) in multilateral development finance*

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.

AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.

АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

YİB-in yaradılması BRIKS ölkələrinin global maliyyə mənzərəsində təsirini gücləndirmək istiqamətində mühüm addım idi. Bu təsisat təkcə onların qarşılıqlı inkişafa sadiqliyini təcəssüm etdirmir, həm də inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda infrastruktur və davamlı inkişaf layihələri üçün alternativ maliyyə mənbəyi təmin etməklə beynəlxalq maliyyə idarəçiliyini yenidən formalaşdırmaq istəklərini əks etdirir [2, s.508].

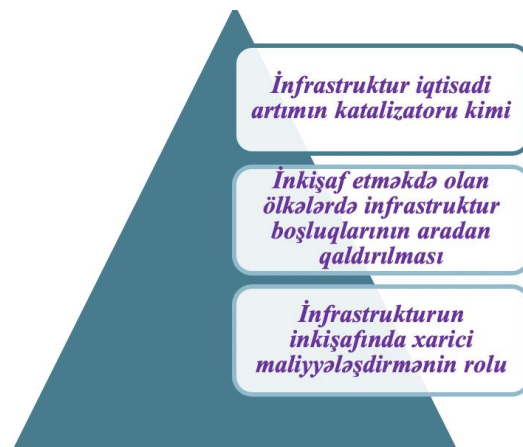
İnkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda infrastruktur layihələrinin əhəmiyyəti

İnfrastruktur layihələri təkcə tikinti işləri deyil; onlar inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda iqtisadi artım və sosial inkişaf üçün güclü katalizatorlardır. Bu katalitik rol çoxşaxəlidir və bir neçə əsas ölçüyə malikdir:

1. *İnfrastruktur iqtisadi artımın katalizatoru kimi.* O, iqtisadi genişlənmənin danılmaz sürücüsüdür. Səmərəli nəqliyyat şəbəkələri, müasir enerji şəbəkələri və rəqəmsal rabitə sistemləri xərcləri azaldır, məhsuldarlığı artırır və iqtisadi fəaliyyətləri təşviq edir. Azaldılmış nəqliyyat xərcləri, bazara daha sürətli çıxış və daha yaxşı təchizat zəncirləri daha yüksək səmərəliliyə və iqtisadi artıma kömək edir. Üstəlik, infrastruktur layihələri çox vaxt investisiyalar üçün maqnit rolunu oynayır. Həm yerli, həm də xarici investorlar etibarlı infrastrukturun mövcud olduğunu gördükləri bölgələrə cəlb olunurlar. Səmərəli nəqliyyata, müasir qurğulara və güclü enerji təchizatı şəbəkəsinə inam iqtisadi genişlənməyə və iş yerlərinin yaradılmasına təkan verir [4, s.92].

2. *İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə infrastruktur boşluqlarının aradan qaldırılması.* İnkişaf etməkdə olan ölkələr iqtisadi artıma əhəmiyyətli maneələr yaradan nəhəng infrastruktur boşluqları ilə üzləşirlər. Bu boşluqlar çox vaxt müxtəlif kritik sahələrdə, o cümlədən nəqliyyat, enerji, rəqəmsal çıxış, səhiyyə və təhsildə çatışmazlıqlarla xarakterizə olunur.

3. *İnfrastrukturun inkişafında xarici maliyyələşdirmənin rolu.* Bir çox inkişaf etməkdə olan ölkələr öz infrastruktur boşluqlarını aradan qaldırmaq üçün xarici maliyyəyə etibar edirlər. Xarici hökumətlər, beynəlxalq maliyyə institutları və özəl investorlar tez-tez kreditlər, investisiyalar və texnologiya transferi ilə əsas rol oynayır. Onlar, həmçinin özəl sektorun iştirakını və investisiyaları təşviq etmək üçün zəmanət və sığorta kimi risklərin azaldılması mexanizmlərini təklif edirlər. Əlavə olaraq, xarici maliyyə mənbələri infrastruktur layihələrinin səmərəli idarə olunmasını və davamlı olmasını təmin edərək, uzunmüddətli faydaları təmin edərək yerli kadrların və qurumların hazırlanması üçün potensialın yaradılması söylərini dəstəkləyə bilər [4, s.97].

Şəkil 3. İnkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda infrastruktur layihələrinin rolu
Mənbə: Morozkina, Aleksandra. (2015). *The New Development Bank in Global Finance and Economic Architecture* (2012)

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.

AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.

АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

İnfrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsində YİB-in rolu

YİB-in əsas diqqəti infrastrukturun inkişafıdır və onu üzv dövlətlərdə və digər inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatlarda iqtisadi artımın və rifahın əsas aparıcısı kimi tanıyır. Bank öz maliyyəsini nəqliyyat, enerji, su təchizatı, kanalizasiya və rəqəmsal texnologiya kimi kritik sektorlara yönəldir. Bu sahələr artan əhəlinin əsas ehtiyaclarını ödəmək və iqtisadi tərəqqiyə kömək etmək üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bundan əlavə, YİB öz təşəbbüslərini Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən müəyyən edilmiş Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunlaşdırmaqda əzməkdir. Bu uyğunlaşma YİB-in həm sosial, həm də ekoloji cəhətdən məsuliyyət daşıyan infrastruktur layihələri vasitəsilə yoxsulluğun azaldılmasından iqlim dəyişikliyinə azaldılmasına qədər qlobal problemlərin həllinə sadiqliyini vurğulayır [1, s.70].

YİB-in yanaşması ənənəvi infrastruktur inkişafı siloslarından kənara çıxır. O, yaşıl və bərpa olunan enerji layihələrindən tutmuş ağıllı şəhərlərə və dayanıqlı şəhərsalma inkişafına qədər bir sıra sektorları əhatə edir və infrastrukturun təkmilləşdirilməsinə vahid və inteqrasiya olunmuş yanaşmanı təmin edir.

Bank şəffaflıq, davamlılıq və maliyyə ehtiyatlılığına diqqət yetirməklə layihə seçiminə ciddi yanaşır. O, təklif olunan layihələrin texniki, iqtisadi, ekoloji və sosial həyat qabiliyyətini qiymətləndirmək üçün onların dərin qiymətləndirilməsini həyata keçirir. Bu qiymətləndirmələr maliyyələşdirmə üçün seçilmiş layihələrin bankın məqsədlərinə uyğun olmasını və qlobal davamlılıq standartlarına cavab verməsini təmin edən ciddi filtr rolunu oynayır.

Bundan əlavə, YİB tez-tez digər çoxtərəfli inkişaf bankları və maliyyə institutları ilə birgə maliyyələşdirmə sazişləri ilə məşğul olur. Bu əməkdaşlıq yanaşması layihələrin adekvat şəkildə maliyyələşdirilməsini və müxtəlif təcrübə və resurslardan faydalanmasını təmin edir. O, həmçinin risk və məsuliyyəti effektiv şəkildə bölüşdürərək, hər hansı bir qurumun üzərinə düşən maliyyə yükünü minimuma endirir [9, s.7].

Ekoloji və sosial təminatlar NDB-nin yanaşmasında ən vacib məsələdir. Layihələrdən davamlı təcrübələrə riayət etmək, onların ətraf mühitə təsirini minimuma endirmək və təsirə məruz qalan icmaların rifahını nəzərə almaq tələb olunur. Bu yanaşma infrastruktur layihələrinin həm iqtisadiyyata, həm də ətraf mühitə müsbət töhfə verməsini təmin edir, pis planlaşdırılan inkişaf nəticəsində yarana biləcək zərərli nəticələrin qarşısını alır [7, s.580].

YİB-in infrastrukturun inkişafına təsirini onun üzv ölkələri üzrə bir sıra uğurlu layihələrdə görmək olar:

– Hindistanda YİB-in bərpa olunan enerji layihələri üçün əhəmiyyətli maliyyələşdirməsi ölkənin təmiz enerji mənbələrinə keçidində mühüm rol oynamışdır. Bu investisiyalar elektrik enerjisinə çıxışı yaxşılaşdırmış, karbon emissiyalarını azaltmış və Hindistanın davamlı inkişaf öhdəliyinə uyğunlaşdırılmışdır.

– Cənubi Afrika YİB tərəfindən dəstəklənən su təchizatı layihələrindən bəhrələnməmişdir, xüsusilə də xidmət göstərilməyən ərazilərdə təmiz suya və kanalizasiyaya çıxışı əhəmiyyətli dərəcədə artırır. Bu təşəbbüslər ictimai sağlamlığı, həyat keyfiyyətini yaxşılaşdırır və yerli icmalar üçün iqtisadi perspektivləri gücləndirən transformativ təsir göstərmişdir.

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.

AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.

АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

– YİB tərəfindən dəstəklənən Braziliyanın ağıllı şəhər layihələri texnoloji cəhətdən inkişaf etmiş və davamlı olan şəhərsalma inkişafına təkan vermişdir. Bu təşəbbüslər şəhər infrastrukturunu, nəqliyyatı və ictimai xidmətləri yaxşılaşdırmış, şəhərləri daha yaşana bilən və səmərəli etmiş, beləliklə, sakinlər üçün həyat keyfiyyətini yüksəltmişdir [7, s.582].

Əslində, Yeni İnkişaf Bankı iqtisadi artıma təkan verən, icmaların rifahını yüksəldən və global davamlılıq məqsədlərinə töhfə verən infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsində əsas oyunçu kimi özünü möhkəm şəkildə təsdiqləmişdir. Layihə seçiminə, maliyyələşdirməyə yanaşması və ətraf mühit və sosial təminatlara sadıqlığı onu inkişafın maliyyələşdirilməsi mənzərəsində nüfuzlu və məsuliyyətli iştirakçı kimi yerləşdirir. Uğur hekayələri və nümunə araşdırmaları onun BRİKS ölkələrində və ondan kənarda müsbət təsirini daha da vurğulayır.

YİB-in maliyyələşdirmə yanaşmasında potensial problemlər və həlləri

Yeni İnkişaf Bankı (YİB) infrastrukturun maliyyələşdirilməsində əhəmiyyətli irəliləyişlər əldə etmişdir, lakin o da hər hansı bir böyük qurum kimi, problem və tənqidlərlə üzləşir. YİB-in davamlı effektivliyi və təsiri üçün bu məsələlərin həlli vacibdir [5, s.7].

Diqqətəlayiq narahatlıqlardan biri üzv ölkələrdə borc yığılması potensialıdır. YİB infrastruktur layihələri üçün maliyyə təmin etsə də, bəzi dövlətlərin borc böhranlarına səbəb ola biləcək geri ödəmə ilə mübarizə apara bilməsi riski var. YİB belə maliyyə qeyri-sabitliyinin qarşısını almaq üçün üzv ölkələrin borc dayanıqlığını diqqətlə nəzərdən keçirməlidir.

Valyuta riskləri başqa bir problemdir. Valyuta məzənnəsinin dəyişməsi YİB tərəfindən maliyyələşdirilən layihələrin əlverişliliyinə və davamlılığına təsir göstərə bilər. Bu dalğalanmalar kreditlərin ödənilməsinə təsir göstərə bilər və bu, bankın valyuta risklərinin azaldılması mexanizmlərini nəzərdən keçirməsini vacib edir [5, s.15].

Maliyyələşdirilən layihələrin iqtisadi səmərəliliyinin təmin edilməsi də mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Əgər YİB layihələri onların uzunmüddətli həyat qabiliyyətinin adekvat qiymətləndirilməsi olmadan maliyyələşdirsə, səmərəsizliyə və resursların israfına səbəb ola biləcək tam istifadə olunmayan və ya məhsuldar olmayan infrastruktur riski var.

İnfrastrukturun inkişafı, iqtisadi artım üçün vacib olsa da, YİB-in həll etməli olduğu ekoloji və sosial problemləri qaldıra bilər:

Ətraf mühitə təsir mühüm məsələdir. İnfrastruktur layihələri ətraf mühitin pisləşməsinə, o cümlədən meşələrin qırılmasına, yaşayış yerlərinin məhvəsinə və karbon emissiyalarının artmasına səbəb ola bilər. İnkişaf və ekoloji məsuliyyət arasında tarazlığın yaradılması YİB üçün mühüm problemdir [1, s.70].

İcmaların yerdəyişməsi kimi sosial narahatlıqlar diqqətlə idarə edilməlidir. İnfrastruktur layihələri çox vaxt torpağın alınmasını və icmaların köçürülməsini nəzərdə tutur. Təsirə məruz qalmış icmalara ədalətli rəftarın və kompensasiyanın təmin edilməsi narahatlıq doğurur və həssas əhalinin adekvat dəstək olmadan köçürülmə riski var.

İnfrastrukturun inkişafının faydalarına ədalətli çıxış prioritetdir. Tənqidçilər, YİB tərəfindən maliyyələşdirilən bəzi layihələrin kənd yerlərini geridə qoyaraq, ilk növbədə şəhər mərkəzlərinə fayda verə biləcəyini iddia edirlər. İnfrastrukturun inkişafının inklüziv olmasını və bütün vətəndaşların ehtiyaclarına cavab verməsini təmin etmək mürəkkəb problemdir.

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.
AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.
АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

Şəffaflıq və idarəetmə məsələləri YİB-in etibarlılığına və effektivliyinə təsir göstərə bilər:

Bankın idarəetmə strukturu hakimiyyətin konsentrasiyasına görə tənqid olunur. Bəzi tənqidçilər iddia edirlər ki, daha böyük ölkələrin hökumətlərindən qaçmaq üçün daha kiçik üzv ölkələrin daha çox iştirakına çağırışla daha əhatəli və şəffaf yanaşma lazımdır [8, s.3].

Hər hansı bir inkişaf institutunda hesabatlılıq çox vacibdir. Layihənin nəticələri və vəsaitlərin istifadəsi üçün hesabatlılığın təmin edilməsi ictimai etimadı qorumaq üçün vacibdir. Tənqidçilər infrastruktur layihələrində hesabatlılıq və korrupsiya riskləri ilə bağlı narahatlıqlarını artırır [10, s.3].

Qərarların qəbulunda ictimaiyyətin iştirakı və şəffaflıq layihənin seçilməsi və həyata keçirilməsi üçün çox vacibdir. Bəziləri iddia edir ki, YİB-in qərarları çox vaxt təsirə məruz qalmış icmaların və ya vətəndaş cəmiyyəti təşkilatlarının adekvat rəyi olmadan qəbul edilir və qərar qəbulətmə prosesləri ilə bağlı narahatlıq yaradır.

Qeyd edək ki, Yeni İnkişaf Bankı perspektivli qurum olsa da, diqqət tələb edən problemlər və tənqidlərlə üzləşir. Maliyyələşdirmə yanaşmasında potensial problemlərin həlli, ekoloji və sosial problemlərin idarə edilməsi, şəffaflığın və idarəetmənin gücləndirilməsi YİB-nin üzv ölkələrdə və ondan kənarda davamlı inkişafı təşviq etməkdə davamlı uğurları üçün vacibdir.

Digər çoxtərəfli qurumlarla əməkdaşlıq səyləri

Yeni İnkişaf Bankı (YİB) infrastrukturun inkişafı və davamlı inkişafı təşviq etmək missiyasını yerinə yetirmək üçün səy göstərdiyi üçün əməkdaşlığın mühüm əhəmiyyətini dərk edir. Digər çoxtərəfli institutlarla tərəfdaşlıq qurmaqla YİB öz təşəbbüslərinin təsirini maksimum dərəcədə artırmaq üçün zəngin təcrübədən, resurslardan və global təsirdən istifadə edir [3, s.2].

Mövcud inkişaf bankları ilə tərəfdaşlıq: YİB və Dünya Bankı və Asiya İnkişaf Bankı (AİB) daxil olmaqla köklü çoxtərəfli inkişaf bankları arasında birgə səylər YİB-in əməkdaşlıq strategiyasının təməl daşını təşkil edir. Bu tərəfdaşlıqlar bilik mübadiləsi də daxil olmaqla çoxsaylı üstünlüklər təklif edir. Qurulmuş qurumlarla əməkdaşlıq etməklə NDB ən yaxşı təcrübələr, öyrənilmiş dərslər və illər ərzində toplanmış texniki təcrübə də daxil olmaqla geniş bilik sərvətinə çıxış əldə edir.

Layihələrin bu qurumlarla birgə maliyyələşdirilməsi digər mühüm faydadır. Maliyyə resurslarını birləşdirməklə, YİB nəinki layihələrin adekvat maliyyələşdirilməsini təmin edir, həm də maliyyə yükünü bölüşür, irimiqyaslı infrastruktur layihələri ilə bağlı riskləri azaldır. Birgə səylər həm də şaxələndirilmiş risklərin idarə edilməsi yanaşmasını asanlaşdırır. Çoxsaylı qurumların layihəyə cəlb edilməsi gözlənilməz problemlərin və ya maliyyə risklərinin təsirini effektiv şəkildə azalda bilər, layihənin uğurunu qoruya bilər [3, s.4].

Bundan əlavə, qurulmuş inkişaf bankları ilə əməkdaşlıq YİB-in global əhatə dairəsini genişləndirir. Bu global əhatə dairəsi YİB-ə inkişaf problemlərini daha əhatəli və əhatəli şəkildə həll etməyə imkan verir və beləliklə, daha geniş coğrafi əhatə dairəsinə malikdir.

Sinerji və birgə maliyyələşdirmə tədbirləri: YİB və digər çoxtərəfli institutlar arasında birgə səylər maliyyə resursları və bilikləri birləşdirərək layihənin nəticələrini artırır. Bu tədbirlər daha əhəmiyyətli təsirə nail olmaq üçün maliyyə resurslarının və biliklərin uyğun-

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.

AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.

АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

laşdırılmasını nəzərdə tutur. Birgə maliyyələşdirmə YİB-ə öz maliyyə resurslarını artırmaq səlahiyyətini verir və infrastruktur layihələrinin daha əhəmiyyətli büdcələri təmin etməsinə şərait yaradır. Bu gücləndirmə layihələrin əhatə dairəsini və təsirini genişləndirməyə imkan verir.

Bundan əlavə, risklərin iştirakçı qurumlar arasında bölüşdürülməsi hər hansı bir qurumun üzərinə düşən maliyyə yükünü azaldır. Bu diversifikasiya edilmiş risklərin idarə edilməsi yanaşması gözlənilməz problemlər qarşısında layihənin uğurunu qoruyur.

Layihə portfelinin şaxələndirilməsi birgə maliyyələşdirmənin digər üstünlüyüdür. NDB üzv ölkələrin müxtəlif ehtiyaclarına cavab verərək daha geniş spektrli layihələri dəstəkləyə bilər. Digər qurumlarla əməkdaşlıq edərək, NDB üzv ölkələrin xüsusi ehtiyaclarını ödəməklə bərpa olunan enerji təşəbbüslərindən tutmuş nəqliyyat infrastrukturuna qədər bir sıra layihələri dəstəkləyərək öz layihə portfelini şaxələndirə bilər [6, s.2].

Birgə səylər çox vaxt daha yüksək ekoloji və sosial standartların yaradılmasına gətirib çıxarır. Birgə işləyən institutlar layihələrin davamlılıq və insan hüquqları prinsiplərinə uyğun olmasını təmin edərək ətraf mühitə və yerli icmalara hər hansı mənfi təsirləri azaldır. Birgə razılaşmalar innovativ maliyyə həllərini stimullaşdırır. Bu yeniliklərə yaşıl istiqrazların buraxılması və ya davamlı inkişaf məqsədlərinə nail olunmasını asanlaşdıran xüsusi layihə növlərinə uyğunlaşdırılmış maliyyə mexanizmlərinin yaradılması daxil ola bilər [9, s.12].

Y E K U N

Yeni İnkişaf Bankı (YİB) infrastrukturun inkişafı sahəsində mühüm oyunçu kimi meydana çıxmışdır və onun BRİKS ölkələrində və ondan kənarda layihələrin maliyyələşdirilməsində rolu danılmazdır.

2014-cü ildə BRİKS ölkələri tərəfindən yaradılmış YİB, ilk növbədə, infrastrukturun inkişafına maliyyə dəstəyinin təmin edilməsinə yönəlmişdir. Onun təşəbbüsləri nəqliyyat, enerji, su təchizatı, kanalizasiya və rəqəmsal texnologiya kimi kritik sektorları əhatə edir. YİB sosial və ekoloji cəhətdən məsuliyyət daşıyan layihələri təşviq etmək üçün öz məqsədlərini Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri ilə uyğunlaşdırır.

YİB-in infrastruktur layihələrinin seçimi və maliyyələşdirilməsinə yanaşması şəffaflıq, davamlılıq və maliyyə ehtiyatlılığı ilə xarakterizə olunur. Layihənin həyata keçirilməsinin ciddi qiymətləndirilməsi, birgə maliyyələşdirmə tədbirləri və ekoloji və sosial təminatlarla sadıqlıq layihələrin global davamlılıq standartlarına uyğun olmasını təmin edir.

YİB-in infrastruktur layihələrinin maliyyələşdirilməsində rolu inkişaf etməkdə olan iqtisadiyyatların inkişafı üçün dərin təsirlərə malikdir. O, iqtisadi artım, innovasiyaların təşviqi və həyat keyfiyyətinin yüksəldilməsi üçün katalizator rolunu oynayır. İnfrastruktur layihələri təkcə xərcləri azaltmaq və məhsuldarlığı artırmaq deyil, həm də yerli və xarici investisiyaları cəlb etməklə, iş yerlərinin yaradılmasına və yoxsulluğun azaldılmasına gətirib çıxarır.

İnkişaf etməkdə olan ölkələr əhəmiyyətli infrastruktur boşluqları ilə üzləşirlər və YİB-nin dəstəyi bu çatışmazlıqların aradan qaldırılmasında mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Xarici maliyyə mənbələri kreditlər, investisiyalar və texnologiya transferi ilə bu boşluqların aradan

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.

AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.

АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

qaldırılmasında mühüm rol oynayır. Bu maliyyə mənbələri həmçinin risklərin azaldılması mexanizmlərini təklif edir və potensialın artırılması söylərini dəstəkləyir.

YİB-in gələcək perspektivləri yeni regionlara potensial genişlənmə, innovativ maliyyə həlləri və daha geniş tərəfdaşlıqlarla ümidvericidir. Dünya COVID-19 pandemiyasının yaratdığı çağırışlara uyğunlaşdıqca, YİB dəyişən mənzərədə effektiv qalmaq üçün rəqəmsal infrastruktura, səhiyyənin inkişafına və yaşıl bərpaya üstünlük verə bilər.

Bununla belə, problemlər qalmaqdadır. İnfrastrukturun davamlı inkişafını təmin etmək üçün borcların yığılması, valyuta riskləri və layihənin həyata keçirilməsi diqqətlə idarə edilməlidir. Ətraf mühit və sosial problemlər həll edilməli, ictimai etimad və hesabatlılığı qorumaq üçün şəffaflıq və idarəetmə problemləri aradan qaldırılmalıdır.

Yekun olaraq, Yeni İnkişaf Bankı artıq BRİKS ölkələrində infrastrukturun inkişafına əsaslı təsir göstərmişdir və onun iqtisadi artımın, davamlılığın və inkişafın təşviqində rolu genişlənəcəkdir. Çağırışları həll etməklə və imkanlardan istifadə etməklə YİB BRİKS və ondan kənarda infrastrukturun inkişafının dəstəklənməsində əsas rol oynamağa davam edə, hamı üçün daha firavan və davamlı gələcəyə töhfə verə bilər.

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. A.Sudarvizhi. BRICS Bank [New Development Bank (NBS) or BRICS Development Bank (BDB)]. Volume-3, Issue-11, Nov Special Issue -2014 • ISSN No 2277 – 8160, p. 69-71
2. Duggan, N., Ladines Azalia, J. C., & Rewizorski, M. (2022). The structural power of the BRICS (Brazil, Russia, India, China and South Africa) in multilateral development finance: A case study of the New Development Bank. *International Political Science Review*, 43(4), 495-511. <https://doi.org/10.1177/01925121211048297>
3. Griffith-Jones, Stephany (2015): Financing global Development: The BRICS New Development Bank, Briefing Paper, No. 13/2015, Deutsches Institut für Entwicklungspolitik (DIE), Bonn, 5 p.
4. Morozkina, Aleksandra. (2015). The New Development Bank in Global Finance and Economic Architecture. *International Organisations Research Journal*. 10. 89-105. 10.17323/1996-7845-2015-02-89.
5. Mwase N., Yang Y. BRICs' Philosophies for Development Financing and Their Implications for LICs. IMF Working Paper, March 2012, 26 p.
6. Starikova, Evgeniya, The Role of the New Development Bank (NDB) in the International Humanitarian Cooperation (April 8, 2022). Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4118992> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4118992>
7. Suchodolski, S. G., & Demeulemeester, J. M. (2018). The BRICS Coming of Age and the New Development Bank. *Global Policy*. doi:10.1111/1758-5899.12600, 578-585
8. https://www.idos-research.de/uploads/media/BP_13.2015.pdf
9. https://dialogochino.net/content/uploads/2023/01/New-perspectives-on-the-new-BRICS-bank_EN.pdf
10. https://www.idos-research.de/uploads/media/BP_13.2015.pdf

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.

AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.

АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

Ummuhabiba Mahammadtaghi Galandarova,

Ph.D. (Econ.), Associate Professor,

Baku State University

E-mail: ummuhabibagalandarova@gmail.com

© U.M. Galandarova, 2023

THE DIRECTIONS OF ACTIVITIES OF BRICS NEW DEVELOPMENT BANK IN FINANCING INFRASTRUCTURE PROJECTS IN DEVELOPING ECONOMIES

A B S T R A C T

The purpose of the research is to examine the role of the BRICS New Development Bank (NDB) in financing infrastructure projects in developing economies.

The methodology of the research - the study uses a comprehensive approach combining quantitative analysis of financial data, qualitative assessment of project outcomes, and review of collaborative efforts with other multilateral institutions.

The practical importance of the research is to clarify the practical relevance of IDB financing strategies by shedding light on how they affect economic growth and sustainability.

The results of the research - this study also confirms that IDB financing has a transformative effect, demonstrates positive results in economic growth, and adheres to project sustainability and sustainability goals.

The originality and scientific novelty of the research - this study contributes to the academic discourse by offering a nuanced examination of the role of IDBs in infrastructure financing. In addition, the study provides new perspectives by examining the response of the IDB to the challenges posed by the COVID-19 pandemic, highlighting the need for digital infrastructure and healthcare development.

Keywords: BRICS, New Development Bank, infrastructure projects, financing, economic growth.

AUDİT 2023, 4 (42), səh. 25-35.
AUDIT 2023, 4 (42), pp. 25-35.
АУДИТ 2023, 4 (42), стр. 25-35.

*Каландарова Уммухабиба Мухаммадтаги кызы,
кандидат экономических наук, доцент,
Бакинский Государственный Университет
E-mail: ummuhabibagalandarova@gmail.com
© Каландарова У.М., 2023*

НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НОВОГО БАНКА РАЗВИТИЯ БРИКС В ФИНАНСИРОВАНИИ ИНФРАСТРУКТУРНЫХ ПРОЕКТОВ В РАЗВИВАЮЩИХСЯ ЭКОНОМИКАХ

Р Е З Ю М Е

Цель исследования - изучение роли Нового банка развития БРИКС (НБР) в финансировании инфраструктурных проектов в развивающихся странах.

Методология исследования - в исследовании используется комплексный подход, сочетающий количественный анализ финансовых данных, качественную оценку результатов проекта и обзор совместных усилий с другими многосторонними учреждениями.

Практическая значимость исследования состоит в том, чтобы прояснить практическую значимость стратегий финансирования ИБР, анализируя то, как они влияют на экономический рост и устойчивость.

Результаты исследования – данное исследование также подтверждает, что финансирование ИБР оказывает преобразовательный эффект, демонстрирует положительные результаты в экономическом росте и соответствует целям устойчивости проекта и устойчивого развития.

Оригинальность и научная новизна исследования. - данное исследование вносит вклад в академический дискурс, предлагая детальное изучение роли ИБР в финансировании инфраструктуры. Кроме того, исследование открывает новые перспективы, изучая реакцию ИБР на проблемы, вызванные пандемией COVID-19, подчеркивая необходимость развития цифровой инфраструктуры и здравоохранения.

Ключевые слова: БРИКС, Новый банк развития, инфраструктурные проекты, финансирование, экономический рост.

*Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 02.10.2023
Təkrar işləməyə göndərilmişdir: 17.10.2023
Çapa qəbul olunmuşdur: 26.10.2023*

*The date of the admission of the article to the editorial office: 02.10.2023
Send for reprocessing: 17.10.2023
Accepted for publication: 26.10.2023*

*Дата поступления статьи в редакцию: 02.10.2023
Отправлено на повторную обработку: 17.10.2023
Принято к печати: 26.10.2023*